

(https://www.kvb.lt/)

KAVB SENŪJŲ IR RETŲ SPAUDINIŲ SKYRIUS

(/)

JŪS ESATE ČIA: Pradžią (/lt) Parodos Teminės leidinių parodos (/lt/parodos/temines-leidiniu-parodos)

- Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos asmeninės bibliotekos dalis Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje

Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos asmeninės bibliotekos dalis Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje

2021-01-22 | šrifto dydis | Spausdinti (/lt/parodos/temines-leidiniu-parodos/item/205-jurgio-ambraziejaus-pabrezos-asmenines-bibliotekos-dalis-kauno-apskrities-viesoje-bibliotekoje?tmpl=component&print=1) | El.paštas (/lt/component/mailto/?tmpl=component&template=cepon&link=a51b5fdbcb64d834d0f2d23c65788e1099010c7d4)

(/media/k2/items/cache/39ab3bf46ced9d4856c25205fb92582a_XL.jpg)

Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos asmeninės bibliotekos dalis Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje

Paskelbtas
Teminės leidinių (/lt/parodos/temines-leidiniu-parodos)

Kunigas pranciškonas, liaudies gydytojas, pirmasis Lietuvos floros tyrinėtojas, Lietuvos geografijos terminų kūrėjas Jurgis Ambraziejus Pabrėža (1771 01 15–1849 10 30) buvo neeilinė asmenybė, kurios veikla neapsiribojo bažnyčios ar vienuolyno sienomis.

Skaityti
32 kartai

Žymėtas pagal

Jurgis Ambraziejus Pabrėža (/lt/parodos/temines-leidiniu-parodos/item/205-jurgio-ambraziejaus-pabrezos-asmenines-bibliotekos-dalis-kauno-apskrities-viesoje-bibliotekoje?tag/Jurgis%20Ambraziejus%20Pabrėža) – žymus folkloristikos šaltinis. Juose atsiskleidžia žemaičių vestuviniai ir religinio gyvenimo papročiai, jų požiūris į vaikų auklėjimą, santuoką, nuodėmę, žalingus įpročius. Kunigo pamokslai – tai tarsi jo parapijiečių sielos veidrodis, kuriame atsispindėjo tiek geri, tiek ir blogi dalykai, nuo lengvų papeikimų „nepadoriems“ šokiams iki girtuokliavimo, paleistuvystės, asmens higienos sielos bei sveikatos dalykų kritikos.

Kauno apskrities viešoji biblioteka (/lt/parodos/temines-leidiniu-parodos/item/205-jurgio-ambraziejaus-pabrezos-asmenines-bibliotekos-dalis-kauno-apskrities-viesoje-bibliotekoje?tag/Kauno%20apskrities%20viesojoje%20biblioteka) Dėmesį mečiama folkloru J. A. Pabrėžą suvedė su Simonu Daukantu. Pats kunigas yra parašęs liaudies kūrybinių eilėraščių „Esu sa žmogelis“, „Apie pypkininką“, kurie buvo įtraukti į S. Daukanto išspausdintą dainų rankraštį ir į jo 1932 m. „Lietuvių tautoje“ publikuotas „Pasakas Massių“ [1]. „Pypkelė“ buvo išspausdinta „Vienybėje Lietuvinkų“ (1890, Nr. 5), o „Esu sau žmogelis“ buvo taip paplitęs liaudyje, kad net buvo užrašytas kaip liaudies daina. Yra ir daugiau eilėraščių, priskirtinų J. A. Pabrėžos plunksnai.

1816 m. gruodžio 8 d. įstojęs į Kretingos vienuolyną tretininku ir gavęs tėvo Ambraziejaus (Ambrozijaus) vardą,

Pabrėža vienuolyno vadovybės buvo paskirtas Kretingos pranciškonų mokyklos mokytoju ir kapelioniu. Ten jis dėstė lotynų kalbą (rankraštyje likęs jo trumpas lotynų kalbos vadovėlis) ir gamtos mokslus – botaniką bei geografiją. Buvo itin motyvuotas mokytojas – per botanikos pamokas kartu su mokiniais vaikščiojo po miškus, pievas bei toliau rinko gamtos medžiagą, sugulusių į jo „Taislių auguoninį“ („Augalų sistemą“), išleistą 1900 m. Mokydamas geografijos J. A. Pabrėža taip pat parašė trumpą penkių žemynų fizinės ir politinės geografijos vadovėlį „Įžėgis Geograpije ...“. Vadovėlis buvo parašytas žemaitiškai, o išspausdintas tik šiais laikais – jį 2019 m. iš rankraščio parengė Rita Šepetytė, o išleido Lietuvių kalbos institutas, pripažindamas vadovėlio reikšmę lietuviškosios geografijos terminijos raidai.

J. A. Pabrėža garsėjo ir kaip liaudies gydytojas, studijavęs mediciną Vyriausioje Lietuvos mokykloje Vilniuje, kovojęs prieš bet koki mokslu nepagrįstą gydymą, šarlatanizmą, rankraščiuose palikęs medicinos praktikai, švietimui skirtų straipsnių.

Paini J. A. Pabrėžos knygų kelionė po kitas bibliotekas

Kunigas pranciškonas turėjo gana didelę – apie 400 leidinių – asmeninę biblioteką, kuri buvo jo gyvenimo ir veiklos atspindys, liudijantis tiek jo pašaukimą (religinę literatūrą), tiek aistrą botanikai, geografijai, medicinai, chemijai, filosofijai, lotynų kalbai. A. Pacevičius teigia, kad J. A. Pabrėža savo asmeninę biblioteką pradėjo komplektuoti 1796–1806 m., vikaraudamas Šiluvoje, Tveruose, Plungėje. Kai kuriuos leidinius jis gavo dovanų, pavyzdžiui, iš Jono Chrizostomo Gintilos; kitus pirkto, ant leidinių stropiai surašydamas kiek jie kainavo ar galėjo kainuoti. Po J. A. Pabrėžos mirties didžioji dalis šios bibliotekos buvo perduota Kretingos bernardinų vienuolynui ir buvo jo bibliotekoje iki 1940 m.[2] Atėjus sovietams, ji buvo išdraskyta. Dalis knygų, jas perėmusio Vaclovo Biržiškos liudijimu, pateko į Vytauto Didžiojo universiteto biblioteką (tos knygos, kurių VDU neturėjo), o likusios buvo sukrautos į dėžes ir jų likimas buvęs neaiškus.[3] Ta J. A. Pabrėžos asmeninės bibliotekos dalis, kuri pateko į VDU, po to vėl buvo išbarstyta po Vilniaus ir Kauno bibliotekas. Dalį šios kolekcijos knygų perėmė Vilniaus universiteto biblioteka. Į Vilniaus universiteto biblioteką atvežtos knygos, pasak Almos Braziūnienės, buvo atrenkamos iš bendrųjų fondų ir aprašomos kaip asmeninės bibliotekos dalis tik nuo 1966 m. Straipsnyje apie marginalijas leidiniuose, rašytame 1993 m., A. Braziūnienė mini 101 Vilniaus universiteto bibliotekos leidinį, buvusį J. A. Pabrėžos asmeninėje bibliotekoje.[4] Vėliau Alma Braziūnienė rašė, jog Vilniaus universiteto bibliotekoje 1971–1973 m. buvo rekonstruota 90 vienetų J. Pabrėžos asmeninė knygų kolekcija.[5] Vargu ar tą dalį galima laikyti jo asmeninės bibliotekos rekonstrukcija, bet sujungus visas išlikusias J. A. Pabrėžos asmeninės bibliotekos dalis į 2021 m. planuojamą išleisti knygą „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos asmeninė biblioteka: katalogas“, tokia rekonstrukcija šiame Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero provincijos kurtijos rengiamame leidinyje – įmanoma.

Likusios Kaune šios bibliotekos knygos pateko tiek į dabartinę KTU biblioteką (8 leidiniai), tiek į dabartinę KAVB, kurioje dabar saugomi 92 leidiniai iš J. A. Pabrėžos asmeninės bibliotekos.

Asmeninės bibliotekos knygos – nuo religinės iki medicinos literatūros

Savo asmeninėje bibliotekoje J. A. Pabrėža buvo sukaupęs nemažai medicininės literatūros. Supratęs, kad ši, pakliuvusi į netinkamas rankas, gali net pakenkti, 1814 m. testamente nurodė, jog devynis toms medicinos žodyno reikia perduoti vyresniam, gydymo mokslą žinančiam kunigui arba Varnių seminarijos bibliotekai.[6] Pora medicinos knygų pateko ir į KAVB – tai Lenkijos farmacijos tėvo Jozef Celinski 1811 m. lenkų kalba išleisto farmacijos veikalo antroji dalis bei pirmos chirurgijos klinikos Varšuvoje įkūrėjo, Varšuvos universiteto chirurgijos katedros vedėjo Jozef Czekierski 1818 m. išleisto chirurgijos vadovėlio lenkų k. trečiasis tomas.

Tarp KAVB saugomų knygų taip pat yra J. A. Pabrėžos aistrą geografijos mokslui atspindintys veikalai: anglų mokslininko Laurence Echard į lenkų k. išversto geografijos žodyno trys tomai (1782–1783 m.) ir 1812 m. Vilniuje lenkų k. išleistas „Visuotinės geografijos“ veikalas; taip pat čia saugoma vokiečių teologo, matematiko, chemiko, fiziko Ernst Gotfried Fiszer mechaninės fizikos veikalo antrasis tomas, išverstas į lenkų k., išleistas 1816 m. Vilniuje. Veikalas iliustruotas mechaninės fizikos brėžiniais, kurie yra aktualūs ir šiandien.

J. A. Pabrėžą domino ir chemija. KAVB saugomas Vilniaus universiteto profesoriaus, chemiko, biologo, filosofo, gydytojo Andriaus Sniadeckio chemijos pradžmenų vadovėlis lenkų kalba, išleistas 1807 m. Vilniuje. Daugumoje J. A. Pabrėžos asmeninės bibliotekos knygų įrašyta kaina sidabriniais rubliais, lenkų zlotais ar florintais, o štai A. Sniadeckio knygoje tokio įrašo nėra. Tikėtina, kad šią knygą jis gavo iš Vilniaus universiteto, kaip ir kai kurias kitas savo asmeninės bibliotekos knygas.

Iš Vilniaus universiteto gauta ir Aleksandro Volfgang į lenkų kalbą versta prancūzų mokslininko Jan Piotr Vaucher knyga apie ašiūklius. Šią knygą, kaip ir kai kurias kitas Pabrėžą dominusios botanikos ir kitų mokslo

